

УДК 330.341.1:332.122

Тульчинська С.О., Коетюнік О.В.

ЕКОНОМІЧНІ ТА СИСТЕМНО-УНІВЕРСАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються існуючі економічні та системно-універсальні проблем на шляху фінансування науково-інноваційної діяльності іноземними інвесторами задля інноваційного розвитку в Україні, а також запропоновано заходи активізації фінансування науково-інноваційної діяльності.

Ключові слова: іноземні інвестиції, науково-інноваційна діяльність, фінансування, інноваційний розвиток

В статье исследуются существующие экономические, и системно-универсальные проблем ' на пути финансирования научно-инновационной деятельности иностранными инвесторами для инновационного развития Украины а также предложены меры активизации финансирования научно-инновационной деятельности.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, научно-инновационная деятельность, финансирование, инновационное развитие

Вступ. Ключовою детермінантою забезпечення інноваційного розвитку в умовах інтеграційного вибору держави повинно бути вирішення проблеми пошуку та ефективного використання фінансових ресурсів, необхідних для здійснення науково-інноваційної діяльності. Для вирішення цього питання необхідно застосовувати найрізноманітніші джерела фінансування, такі як кредитування банків та небанкіських фінансово-кредитних установ, лізинг, франчайзинг, а також іноземне інвестування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у теоретичні й практичні розробки з проблем фінансування науково-інноваційної діяльності здійснили зарубіжні вчені: Р. Арон, О. Дагасв, П. Друкер, Р. Кларк, Дж. Ривкін, Є. Рузавін, Д. Фреар, Р. Хофат та інші. Різні аспекти розвитку науково-інноваційної діяльності в Україні у тому числі її фінансування, розглядали відомі вітчизняні економісти П. Бубенко, А. Гальчинський, В. Гесць, М. Крупка, О. Лапко, С. Мочерний, С. Онишко, А. Поручник, Л. Федулова, А. Чухно та ін. Але актуальні проблеми залучення іноземних інвестицій для фінансування науково-інноваційної діяльності в Україні залишаються до цього часу ще недостатньо розробленими.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження існуючих економічних і системно-універсальних проблем на шляху фінансування науково-інноваційної діяльності в Україні іноземними інвесторами, а також запропонування заходів активізації фінансування науково-інноваційної діяльності.

Результати дослідження. Необхідно зауважити, що для інноваційного розвитку необхідна достатність фінансових ресурсів. Іноземні інвестиції

Можуть виступати потужним джерелом фінансування науково-інноваційної діяльності. У Законі України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції визначаються як всі види цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до чинного законодавства [1]. У результаті здійснених зарубіжними вченими досліджень було отримано висновок, що сектори з вищими рівнями іноземної участі мають вищу продуктивність або кращі темпи зростання продуктивності, чи те й інше одночасно [2, с. 101]. Іншим підтвердженням важливої ролі прямих іноземних інвестицій в міжнародній передачі технологій є їхній міжгалузевий розподіл: транснаціональні компанії концентруються в галузях з високим рівнем НДДКР щодо обсягів продажів і з високою часткою технічного й творчого персоналу. По суті, транснаціональні компанії в основному використовують нематеріальні активи і передові технології для успішної конкуренції з місцевими підприємствами.

Однак серед дослідників немає консенсусу думок щодо доцільності залучення іноземних інвестицій у національну економіку та інноваційний розвиток, оскільки політика іноземного інвестування, крім очевидних переваг, має певні недоліки. Деякі науковці небезпідставно вважають, що іноземні інвестори використовують у своїх інтересах можливості тих країн, в які інвестують, і не зацікавлені в тому, щоб вони стали конкурентами країнам - інвесторам. Але необхідно відзначити, що при ефективному використанні іноземних інвестицій вони здатні внести вагомий внесок у інноваційний розвиток економіки. Необхідною умовою для цього є достатньо жорсткий контроль держави в рамках чіткої, продуманої системної стратегії регулювання інвестиційної сфери. Іноземні інвестиції можуть і повинні широко використовуватися в інноваційному розвитку, але тільки в тому випадку, якщо вони відповідатимуть національним інтересам держави [4, с. 37]. Процес надходження в Україну прямих іноземних інвестицій, до останнього часу, відбувається по висхідній. Інвестиції поступають більш, ніж із 100 країн світу, при цьому на 10 із них припадає більш як три чверті загального обсягу прямих іноземних інвестицій, це: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Великобританія, Франція, Швеція, Віргінські острови, США. Спостерігається велика диспропорція у вкладеннях інвестицій по відношенню до регіонів. Найбільш привабливим для іноземних інвесторів є м. Київ. На початок 2013 р. обсяг прямих іноземних інвестицій становив 24459,1 млн. дол. США, що становило 49,6 % від загального обсягу **інвестицій** в Україну. На Дніпропетровську область припадало - 16,2 % б. Харківську - 5,6%, Донецьку - 5,1 % інвестицій. Найменш привабливими регіонами для іноземних інвестицій є Кіровоградська, Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська області - на їх долю припадає 0,6 % від загального обсягу інвестування. Разом з тим необхідно зазначити, що існують чинники, які стримують вкладення іноземного капіталу в економіку країни, що подано у табл. 1.

Таблиця 1.- Проблеми на шляху фінансування суб'єктів науково-інноваційної діяльності

п./п.	Чинники, що гальмують вкладення іноземних інвестицій у науково-інноваційну діяльність задля інноваційного розвитку
1.	Нестабільність економічної та політичної ситуації в країні
2.	Недосконалість нормативно-правової бази щодо захисту як іноземних, так і вітчизняних інвесторів і капіталів
3.	Відсутність довгострокової виваженої політики держави щодо залучення прямих іноземних інвестицій, у тому числі у науково-інноваційну діяльність, та створення сприятливих умов для їх ефективного використання
4.	Недостатнє стимулювання іноземних капіталовкладень у реконструкцію, оновлення та створення виробничої інфраструктури
5.	Високий рівень корумпованості вітчизняної економіки й ризику підприємницької діяльності, особливо науково-інноваційної
6.	Відсутність розвинутого фондового ринку
7.	Недостатня проінформованість іноземних інвесторів про Україну, її економічний і інтелектуальний потенціал та ін.
8.	Стихийне формування потоків іноземного інвестування в економіку регіонів внаслідок чого основними реципієнтами прямих іноземних інвестицій з боку іноземних держав стають галузі з швидким одержанням прибутку, а високотехнологічні галузі, наука, освіта залишаються поза увагою інвесторів
9.	Відсутність у законодавстві норм, які б зобов'язували іноземних інвесторів залучати національний інтелектуальний потенціал при освоєнні інвестицій

- Джерело * складено авторами на основі проведеного аналізу

Здебільшого потоки іноземного інвестування в економіку країни змусяються стихійно, сфери вшідення та ступінь міжгалузевої ентропії вого капіталу зарубіжні інвестори визначають самі. Внаслідок цього сновними реципієнтами прямих іноземних інвестицій з боку іноземних аержав стають підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, харчової та легкої промисловості, оскільки іноземні інвестори зацікавлені у швидкому одержанні зибутку, а не у вкладенні коштів у ризикові інноваційні проекти, які можуть ги прибутковими тільки у довгостроковій перспективі.

Поза межами іноземних інвесторів залишаються високотехнологічні пузі, наука, освіта. Мало сподівань залишається на сприяння іноземних інвесторів впровадженню результатів українських досліджень і розробок на малих підприємствах [3, с. 46]. У випадках, коли інвестиції спрямовуються у наукові дослідження і технологічні розробки, іноземні інвестори можуть

виконувати їх без залучення інтелектуального потенціалу України, оскільки у вітчизняному законодавстві немає норм, які б зобов'язували іноземних інвесторів залучати національний інтелектуальний потенціал при освоєнні інвестицій. При оцінці іноземних інвестицій як джерела фінансування науково-інноваційної діяльності, на наглу думку, слід враховувати крім обсягів іноземного інвестування також об'єкти інвестування, оскільки вони, по суті, визначають інноваційний розвиток. Фактично 95 % всіх інвестицій спрямовуються в 3-й і 4-й технологічні уклади (75 % і 20 % відповідно), і лише 4,5 % інвестицій спрямовуються у 5-й технологічний уклад. У технологічній частині капітальних вкладень (технічне переозброєння і модернізація) на 83 % домінує 3-й технологічний уклад і лише 10 % доводиться на 4-й. У переважній більшості іноземні інвестиції вкладається не у інноваційний розвиток, а у галузі, що не здатні забезпечити технологічного прориву виробництва.

Висновки. Отже, обсяги іноземних інвестицій як джерела інноваційного розвитку не відповідають ні наявним можливостям науково-інноваційного потенціалу, ні їх прагненню до інтеграційного вибору держави. У цілому слід зазначити, що Україна поки що знаходиться осторонь основних міжнародних інвестиційних потоків, а іноземне інвестування спрямовується у низькотехнологічні галузі економіки. Для активізації іноземних інвестицій у науково-інноваційну діяльність як джерела інноваційного розвитку, на наш погляд, необхідно створити сприятливі умови для залучення іноземного капіталу в економіку країни в цілому; спрямовувати іноземні інвестиції у високотехнологічні галузі; удосконалити систему захисту і механізми повернення інвестиційних коштів наданням урядових гарантій; сформувати мережу інформаційних послуг щодо інвестиційної привабливості економіки країни. Підводячи підсумок стосовно джерел фінансового забезпечення науково-інноваційної діяльності задля інноваційного розвитку, таких як іноземне інвестування, потрібно зауважити, що, на жаль, поки що ці фінансові ресурси не відіграють суттєвої ролі у фінансовому забезпеченні науково-інноваційної діяльності. У напрямі більш масштабного використання іноземних інвестицій як джерела фінансового забезпечення науково-інноваційної діяльності задля інноваційного розвитку необхідним є врегулювання економічних і політичних факторів, нормативно-правової бази тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. № 93/96-вр. // Відомості ВР України, 1996. - № 19. - ст. 80.
2. Ляшенко О. М. Моделі кластеризації та трансферу технологій в умовах глобального середовища: Монографія [Текст] / О. М. Ляшенко. - Тернопіль: економічна думка, 2007. - 366 с.

3. Попов С. Ф. Европейска* научно-технеиюгическая интеграция Украшы: роль малых ііредприятий [Текст] / С. Ф. Попов // Проблеми науки. - 2006. - № 7. - С. 44-47.

4. Царенко О.В. Шляхи залучення іноземних інвестицій в економічний розвиток регіонів України [Текст] /О. В. Царенко/ЛПродуктивні сили і регіональна економіка: зб. н.пр.-К.: РВПС НАНУкраїни,2010.- С.35-46.

Tulchinska SO, Kostyunik OV

ECONOMIC AND SYSTEM UNIVERSAL-PROBLEMS OF OF FINANCING RESEARCH & [INNOVATION ACTIVITY IN UKRAINE

The article analyzed with the current economic and system- universal problems on the way of financing at research and innovation activities by foreign investors for innovative development in Ukraine.

It was established, that researchers are divided about the wisdom of foreign investments into the national economy and innovative development. A foreign investment policy has certain disadvantages apart from the obvious advantages. But it must be noted, that the effective use of foreign investment can make a significant contribution to the development of an innovative economy. The factors, which hindered foreign investment in the economy has defined: unstable economic and political situation in the country; inadequacy of the legal framework; the lack of long-term balanced policy on foreign direct investment, including research and innovation, and to create favorable conditions for their effective use; lack of promotion of foreign investment in reconstruction, renovation and creation of industrial infrastructure; high level of corruption in the domestic economy and the risks of entrepreneurship, particularly research and innovation; lack of developed stock market; insufficient foreign investors about Ukraine, its economic and intellectual potential; forming a natural flow of foreign investment in the economy resulting in major recipients of from foreign countries are industry quick profit, and high-tech industry, science, education remains neglected investors; lack of law rules that would oblige foreign investors to attract national intellectual potential in the development of investment. It was established, that most of the foreign investment into the country formed spontaneously.

The scope and degree of interdisciplinary investment entropy of its capital by foreign investors defines yourself. Beyond foreign investors are leaves high- tech industry, science and education. In most foreign investment isn't invested in [innovation development. But in the areas that are not able to provide a technological breakthrough in the production of both domestic and global markets. Where investments are directed in research and technological development, foreign Investors can doing them without involving intellectual potential of Ukraine.

That's why the national legislation hasn't rules that would oblige foreign investors to attract national intellectual potential in the development of investment.

The ways of intensification of foreign investment in research and innovation **activities** as a source of innovation were defined, namely, to create favorable conditions for attracting foreign capital in the economy as a whole; to direct foreign investment in high-tech industry; to improve the system of protection and return mechanisms of investment funds providing government guarantees; to form a network of information services for the investment attractiveness of the country's economy.